

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ В ЖІНОЧІЙ ГРУПІ ВИМУШЕНО-ПЕРЕСЕЛЕНИХ ОСІБ: ВПЛИВ МЕДІА ПРОДУКТУ НА ПРОЦЕС ВІДНОВЛЕННЯ

О. Т. Плетка,

ІСПП НАПН України

Анотація. Описано досвід використання медіа продукту в групах підтримки для літніх людей з числа вимушено-переселених осіб. Представлено приклади використання короткометражних фільмів та мультиплікаційних фільмів під час занять. Висвітлено роботу жіночого клубу «Орхідея» Київської міської організації Товариства Червоного Хреста України. Окреслено низку напрямів можливих впливів медіа продукту на процес відновлення після пережитих травмівних подій.

Ключові слова: травмівні події, відновлення, медіа продукт, вимушено-переселені особи, групи підтримки

Аннотация. Описан опыт использования медиа продукта в группах поддержки для пожилых людей из числа вынужденно-перемещенных лиц. Представлены примеры использования короткометражных фильмов и мультипликационных фильмов во время занятий. Освещена работа женского клуба «Орхидея» Киевской городской организации Общества Красного Креста Украины. Очерчен ряд направлений возможных воздействий медиа продукта на процесс восстановления после пережитых травматичных событий.

Ключевые слова: травматичные события, восстановление, медиа продукт, вынужденно-перемещенные лица, группы поддержки

Summary. The experience of using the media product in support groups for the elderly from the number of internally displaced persons is described. Examples of the use of short films and cartoons during classes are presented. The work of the Women's Club "Orchid" of the Kyiv city organization of the Red Cross Society of Ukraine is covered. A number of directions of the possible effects of the media product on the recovery process after the traumatic events have been described.

Key words: traumatic events, recovery, media product, involuntary displaced persons, support groups

Вже п'ятий рік триває ситуація, коли людина не в змозі впливати на своє рішення щодо власного життя. Вимушено-переселені особи за цей час мали можливість інтегруватися у ті реалії, в яких вони опинилися, призвичаїтися до місця проживання та побутових умов життя. Але, на жаль, людям похилого віку це зробити важче. Спогади та «свої місця» залишилися на окупованій території, впевненість у завтрашньому дні також не спонукає до успішної інтеграції. Низка потреб, які вже не задовольняться (наприклад, в разі смерті поховання поруч з

чоловіком), спонукають до безпорадності та завмиранню у травмуючому досвіді. Медіаторчість та використання у роботі психолога медіа продукту сприяють відновленню за рахунок створення внутрішнього метафоричного образу виживання або ситуацій, які до цього надихають. Тому важливим вважаємо застосування медіа можливостей у своїй роботі.

Досвід створення автором та ведення жіночого клубу «Орхідея» на базі Київської міської організації Товариства Червоного Хреста України протягом 2016 – 2018 років з числа вимушено-переселених осіб похилого віку спонукає до аналізу впливів медіа продукції на психологічний стан учасниць. Так, спроба «примирити» учасниць з фактом їх переселення тривала довгий час, але ностальгія, туга за минулим, невизначеність у теперішньому та невпевненість у майбутньому спонукала їх «завмирати» у безпорадності. Деякі учасниці виходили з групи підтримки, деякі настирливо питали: коли все завершиться й можна буде повернутися додому. За цей період частина учасниць відновилася й пішла з групи, частина продовжує реабілітацію та відновлення, частина непостійного складу оновлюється за рахунок нових членів клубу. Взагалі процес «життя» групи має власні особливості. Коли настає стагнація, то з'являються нові учасниці й групу знову штормить. Наразі це зріла група, яка знаходиться на стадії плато та впевнено витримує різного роду зовнішні впливи.

Опишемо декілька показових ситуацій, в яких використання медіа продукту сприяло вирішенню складної на той час соціальної ситуації.

Учасниця, назвемо її Ларисою, на даний час 73 роки, у групі з серпня 2016. Демонструвала стійку безпорадність протягом року. На заняттях часто «завмирала», «випадала» з процесу. Кожен раз говорила про те, що не розуміє, що вона робить у Києві, що їй треба додому (у розтрощені Піски), що їй тут зле. Питання відновлення у її випадку навіть не ставилося, важливим було стабілізувати стан та допомогти їй примиритися з ситуацією переселення. На одному з занять вона розповідала, що відвідала Мариїнський парк, що там

гуляють люди, а вона не розуміє, що там робить. Під час бесіди розповідала, що там красиво, але вона чужа на цьому святі й їй не милі всі ті краєвиди. Учасниці групи мовчали, кожна у своїх переживаннях поринала до спогадів та відчуттів. Інтервенція з боку психолога наштальт того, що Ви в Києві проживаєте вже третій рік і давно стали столичною жителькою, такою собі «столичною штучкою», її трохи вразило і вона почала міркувати про те, що й правда, я в Києві живу вже три роки. Психолог продовжила діалог в русі того, що могли би Ви мріяти про життя у Києві, чи була у Вас можливість відвідати Київ в минулому. Відповіді Лариси були про те, що їй було добре у своїх Пісках, та і дітей треба було піднімати, ніколи було про це думати. Наразі спілкування продовжили учасниці групи, які підтримали ідею щодо їх київського життя: складно, мінімум побутових гараздів, але місто велике й є де погуляти, щось подивитися, тобто труднощі долаються цікавістю до життя. Продовженням заняття стали співи пісень про Київ (наприклад, Києве мій). На наступне заняття було підготовлено низку уривків з фільмів, де згадується Київ. Учасниці, продивившись добірку, почали розповідати, що гарного в їх житті сталося після переїзду до Києва. Заняття пройшло у дружній атмосфері підтримки. Після заняття Лариса висловила думку, що вона радіє з того, що тут немає війни й вона може насолоджуватися перебуванням у столиці держави. Наступне заняття почалося з того, що Лариса почала запрошувати колежанок на екскурсію до парку «Мамаєва слобода». Вона його відвідала, і готова стала екскурсоводом, та й спілкування на природі буде корисним кожній з учасниць групи. Наразі такий досвід припав до душі учасниця клубу і час від часу вони «досліджують» Київ з Ларисою. Отже, підкріплення змін за допомогою медіа продукту призводить до закріплення у свідомості успішності результативності трансформації власних поглядів.

Учасниця, назвемо її Вікторією, часто на заняттях говорила про те, що це молодим можна «обживатися», а їй вже не треба, тому вона не розуміє нащо ці психологічні заняття (але приходила найпершою кожного разу). Ми говорили про

те, що вік не є перешкодою для повноцінного життя, що надбаннями молоді можуть користуватися люди різного віку, що люди поважного віку добавляють у життя тієї стійкої рівноваги, мудрості, які надихають молодь на звершення. Процес відновлення тривав достатньо довго, бо психологічний супротив мав власну користь: коли я безпорадна за мене дбають, це дозволяє довше не брати відповідальність за власні стани, не «включатися» у життя, а просто існувати. Робота з цією учасницею була направлена на пошук внутрішніх ресурсів відновлення. Рубіконом стало заняття, на якому мова йшла про посттравматичний ріст. Учасниці мали можливість поміркувати щодо того, які нові можливості у них з'явилися після переселення, що нового відбувається в житті, чому навчила ця ситуація. Кульмінацією заняття став перегляд короткометражного мультфільму «Пісочник» (Piper) режисера Алана Барилларо (2016). Сюжет мультфільму про те, що маленький пісочник вчиться здобувати собі їжу. Його лякає хвиля, дорослі пісочники, інші мешканці місцевості. Отримавши травматичний досвід, коли його накрила велика хвиля, він помічає, як здобувають їжу маленькі рачки і вчиться у них цьому. Наприкінці мультфільму маленький пісочник здобуває їжу собі, матері та допомагає іншим. Такий собі перехід за межі страху та пошук нових можливостей. Сила духу, впевненість стають запорукою його життєвого досвіду. Лариса під час обговорення переглянутого мультфільму сказала про те, що життя ще продовжується і було б не правильно виключати себе з власного життя. В цьому випадку медіа продукт став відправною точкою та орієнтиром тих змін, до яких була готова учасниця.

Одне з занять клубу «Орхідея» було присвячено ролі підтримки для кожного з нас. Мова йшла про те, що кожен потребує уваги, любові та поваги до самого себе та до інших. На занятті був перегляд короткометражного фільму «Підтвердження» (Validation) режисера Курта Кенні (2007). Фільм показує як люди потребують доброго слова та посмішки від незнайомців, як важливо отримувати тепло від коханої людини та як можна змінити поганий настрій за

допомогою привітних інших. При обговоренні учасниці ділилися своїм досвідом самопідтримки та підтримки інших. Говорили про те, що уявлення про те, що треба зробити щось особливе, щоб допомогти людині, спростовується тим фактом, що іноді іншій людині потрібна лише твоя присутність та підбадьорлива посмішка. Вплив медіа продукту в цьому разі визначається його функцією надання варіативності можливим діям в конкретних життєвих ситуаціях. Медіа індустрія навчає новому досвіду за допомогою метафоричності дій персонажів, коли їх досвід можна привласнити і використовувати у своєму житті.

Отже, вплив медіа продукту на процес відновлення відбувається у таких напрямках:

- орієнтир напрямку змін
- закріплення змін, що відбулися,
- варіативність можливого досвіду,
- підтримка (соціальна та психологічна) та самопідтримка,
- опосередкування власного досвіду за рахунок проживання досвіду інших,
- зниження значимості власного травмівного досвіду,
- отримання нового досвіду переживання складних соціальних ситуацій.

Відновлення після проживання травмівного досвіду – це тривала робота з використанням різноманітних матеріалів та засобів впливу. Особливостями взаємодії в даному випадку виступають критерії створення безпечного групового простору та системи підтримки й захисту учасницями одна одної. Досвід роботи також підтверджує той факт, що забезпечення успішності відновлення відбувається за рахунок створення сприятливих умов життя групи та наявності взаємоповаги й взаємопідтримки з боку її учасниць. Використання медіа продукту в цьому разі підкріплює зміни, формує уявлення про те, що життя продовжується і головне в ньому, що ми вижили.

Ольга Плетка. Особливості взаємодії в жіночій групі вимушено-переселених осіб: вплив медіа продукту на процес відновлення

Ольга Плетка. Особенности взаимодействия в женской группе вынужденных переселенцев: влияние медиа продукта на процесс восстановления

Olha Pletka. Peculiarities of interaction in the women's group of internally displaced persons: the impact of the media product on the recovery process